

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Johan Asklund

Fåmansföretagsreglerna
– *från stopp till topp (och tillbaka?)*

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Marie Göransson

Termin: HT 2015

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Metod och material	7
1.5 Forskningsläget	7
1.6 Disposition	8
2 FÅMANSFÖRETAGSREGLERNAS INFÖRANDE	10
2.1 Bakgrund	10
2.2 Lagstiftningens huvuddrag	11
2.3 Sammanfattning	13
3 2006 ÅRS LAGÄNDRING	14
3.1 Bakgrund	14
3.2 Reformerad löneunderlagsregel	15
3.3 Förenklingsregeln	17
3.4 Sänkt kapitalskattesats	19
3.5 Sammanfattning	21
4 2014 ÅRS LAGÄNDRING	23
4.1 Bakgrund	23
4.2 Kapitalandelskravet	23

4.3	Höjt lönebaserat utrymme	26
4.4	Sammanfattning	28
5	ANALYS OCH SLUTSATS	29
5.1	Inledning	29
5.2	Jämförelse av 1991 och 2006 års lagstiftning	29
5.3	Jämförelse av 2006 och 2014 års lagstiftning	31
5.4	Förändring av lagstiftningen från 1991 till 2014	32
5.5	Fåmansföretagsreglerna i framtiden	33
	BILAGA A	35
	BILAGA B	36
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	37

Summary

The essay will describe how the objective and purpose of the Swedish close company rules have changed during the time period 1991 to 2015, as well as predict how the close company rules will change in the future. Besides the founding of the close company rules in 1991 the 2006 and 2014 amendments will be addressed. Mainly legislative history has been used to answer the objectives of this essay.

The close company rules were at 1991 legislation with the primary purpose to prevent income conversion (sw. inkomstomvandling). The rules were progressively made more generous and the real turning point was in 2006 when the objective and purpose changed from not only being prevention of income conversation. Instead the object and purpose of the close company rules of 2006 were, besides to prevent income conversation, to stimulate small and newly started close companies. The rules were so advantageous to the taxpayer that the taxpayer rather conducted the business in a close company than in any other kind of association. The close company rules became so advantageous to certain taxpayers that the legislator had to impose restrictions in 2014 to reduce misuse of the rules.

In the light of the currently under progress committee directive and the different close company rules that has been in force during the time period 1991 to 2015, future close company rules can be guessed. A likely scenario is that the legislator makes the rules less advantageous. The legislator will likely make the close company rules more preventive without making them as preventive as the 1991 close company rules, but at the same try to maintain the stimulants of small and newly started close companies.

Sammanfattning

Uppsatsen redogör för hur fåmansföretagsreglernas syfte, ändamål och värderingar har förändrats under tidsperioden 1991 till 2015, samt göra en förutsägelse hur fåmansföretagsreglerna kommer förändras i framtiden. Förutom fåmansföretagsreglernas instiftande 1991 behandlas 2006 och 2014 års lagändringar. För att besvara frågeställningarna har framförallt förarbeten studerats.

Fåmansföretagsreglerna började med att 1991 vara en stopplagstiftning vars primära syfte var att motverka inkomstomvandling. Reglerna gjordes succesivt mer generösa och 2006 var den verkliga vändpunkten då syftet ändrades från att inte bara motverka inkomstomvandling, utan att också stimulera mindre och nystartade fåmansföretag. Reglerna gjordes så fördelaktiga för skattskyldig att denne i många fall hellre bedriv verksamhet i ett fåmansföretag än någon annan bolagsform. Fåmansföretagsreglerna blev så pass förmånliga att lagstiftaren var tvungna att införa vissa restriktioner 2014 som gjorde reglerna mindre förmånliga för att motverka felanvändning av de förmånliga reglerna.

I ljuset av det nu liggande kommittédirektivet och de olika fåmansföretagsreglerna under tidsperioden 1991 till 2015, kan de framtida fåmansföretagsreglerna förutsägas. Att lagstiftaren stramar åt reglerna och gör de mindre förmånliga är ganska troligt. Lagstiftaren kommer troligtvis försöka göra reglerna mer preventiva utan att för den skull bli lika preventiva som 1991 års lagstiftning, men samtidigt bibehålla syftet att stimulera mindre och nystartade fåmansföretag.

Förord

Tack Marie Göransson.

Förkortningar

Bet.	betänkande
IL	Inkomstskattelag (1999:1229)
mom.	moment
prop.	proposition
SIL	lag (1947:576) om statlig inkomstskatt
SOU	statens offentliga utredningar

1 Inledning

1.1 Bakgrund

I ett kommittédirektiv utgivet 2015¹ skriver regeringen att det ska undersökas om fåmansföretagsreglerna fortfarande uppfyller sina initiala syften, och om de inte längre gör det, föreslå ändringar i regelverket. För att kunna veta om dagens regler uppfyller deras ursprungliga syfte måste tidigare fåmansföretagsregleringar studeras.

Fåmansföretagsreglernas, även kallade 3:12-reglerna², tillkom för att förhindra inkomstomvandling.³ De infördes med den stora skattereformen 1991 och har sedan dess ändrats inte mindre än 23 gånger och genererat många rättsfall.⁴ 1991 infördes även det duala skattesystem som än idag står sig. Ett dualt skattesystem innebär att förvärvs- och kapitalinkomster beskattas var för sig och med skilda skattesatser. Den progressiva förvärvsinkomstskatten har alltid varit högre än den proportionerliga kapitalskattesatsen, även om det genom åren har varierat hur stor skillnaden har varit mellan dem. Det är denna diskrepans som har gjort att fysiska personer som både är verksamma och aktieägare i samma bolag, för att undkomma skatt, vill omvandla sina förvärvsinkomster till kapitalinkomster genom så kallad inkomstomvandling.⁵ Detta förfarande är framförallt möjligt i så kallade fåmansföretag där det råder ett formellt men inte reellt tvåpartsförhållande i bolaget.⁶ Ett fåmansföretag är ett företag med ett begränsat antal delägare.⁷ Antalet delägare beräknas på ett särskilt sätt,

¹ Dir. 2015:2 s. 1, 2 & 5.

² Fåmansföretagsreglerna kallas även 3:12-reglerna för att de initialt placerades i 3 § 12 mom. lag om statlig inkomstskatt (1947:576), SIL.

³ Prop. 1989/90:110 s. 3 & 467.

⁴ Svensson, Bo, *Tretolv – varifrån och varhän?*, Skattenytt 2015 s. 579-595, s. 2-5.

⁵ Se Bilaga A, där förklaras inkomstomvandling och redogörs för skillnaden mellan förvärvs- och kapitalbeskattningen.

⁶ SOU 1989:2 s. 101; prop. 2005/06:40 s. 35.

⁷ Jfr 56 kap. 2 § Inkomstskattelagen (1999:1229), IL.

bland annat räknas alla delägare inom en familjekrets som en delägare och alla i verksamheten verksamma delägare som en delägare.⁸

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka utvecklingen av fåmansföretagsreglerna under tidsperioden 1991 till 2015. Min avsikt är att, med hjälp av i synnerhet offentliga utredningar och propositioner, men även till viss del av doktrin, kunna dra slutsatser kring hur fåmansföretagsreglerna har förändrats under nämnda tidsperiod och kunna se skiftningar i lagstiftarens sätt att resonera kring syftet med fåmansföretagsreglerna.

Uppsatsens huvudsakliga frågeställning är:

- Hur har lagstiftarens syfte, ändamål och värderingar bakom fåmansföretagsreglerna förändrats under tidsperioden 1991 till 2015?

Uppsatsen ämnar även besvara följande fråga:

- Hur kommer fåmansföretagsreglerna förändras i framtiden sett i ljuset av nu liggande kommittédirektiv?

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen kommer behandla fåmansföretagsreglerna från 1991 och de viktigaste ändringarna under tidsperioden 1991 till 2014, vilket är lagändringarna 2006 och 2014.⁹ Fenomenet fåmansföretag fanns redan 1933¹⁰, men uppsatsen behandlar inte versioner av fåmansföretagsreglerna äldre än de från 1991.

Uppsatsen kommer huvudsakligen utgå från bolagsformen aktiebolag och de där tillämpliga fåmansföretagsreglerna. Således kommer knappt några

⁸ Jfr 56 & 57 kap. IL, framförallt 56 kap. 2-5 §§ & 57 kap. 3 §.

⁹ Jfr Svensson, Bo, a.a. 2015, s. 9f.

¹⁰ SOU 2002:52 s. 107.

andra bolagsformer så som handels- och kommanditbolag behandlas. Några komparativa aspekter kommer inte heller behandlas.

Diskrepansen mellan förvärvs- och kapitalskattesatsen har genom åren skiftat vilket också påverkat lönsamheten av inkomstomvandling. Uppsatsen tar i stort sätt inte hänsyn till detta. Uppsatsen kommer inte heller behandla eventuella skillnader i den faktiska definitionen av ett fåmansföretag under åren 1991 till 2015. Uppsatsen kommer endast behandla relationen mellan fåmansföretaget och kvalificerad delägare, ingen annan typ av delägare.

Det ska även betonas att det är syfte och ändamål med ändringarna av fåmansföretagsreglerna som primärt behandlas, inte de faktiska lagändringarna. Dessa används mestadels instrumentellt för att kunna utröna och förstå syfte och ändamål.

1.4 Metod och material

För att besvara uppsatsens frågeställningar har en rättsdogmatisk metod använts. Då uppsatsen ska behandla syfte och ändamål bakom fåmansföretagsreglerna kommer fokus ligga på förarbeten, det vill säga propositioner, betänkande och offentliga utredningar. Till en viss del har doktrin, framförallt sådan skrivna av Svensson och Tjernberg¹¹, använts för att förstå hur olika lagändringar har tolkats, mottagits och tillämpats. Doktrin har även använts för att kunna besvara frågan hur fåmansföretagsreglerna kommer se ut i framtiden. Inga rättsfall har studerats och använts i uppsatsen då de inte bidrar till undersökningen av fåmansföretagsreglernas syfte och ändamål.

1.5 Forskningsläget

Fåmansföretagsreglerna har sedan deras införande varit mycket omskrivna. Mycket litteratur som behandlar skatterätt i stort har ofta något kapitel som

¹¹ Se not 15 och 16 i avsnitt 1.5.

behandlar fåmansföretagsbeskattning.¹² Det finns även doktrin som ger en djupare genomgång av fåmansföretagsreglerna. Mats Tjernberg och Urban Rydin tillsammans med Bertil Båvall har förtjänstfullt bidragit till denna doktrin genom sina böcker.¹³ Tjernberg har även bidragit genom sin doktorsavhandling¹⁴ och genom artiklar.¹⁵ Slutligen har bland annat Bo Svensson och Göran Grosskopf behandlat fåmansföretagsreglerna i Skattenytt.¹⁶

1.6 Disposition

Uppsatsen är indelad i fyra huvudavsnitt; kapitel två till och med kapitel fem. Kapitel två behandlar införandet av fåmansföretagsreglerna år 1991. Inledningsvis redogörs för bakgrunden till lagstiftningen och vilka problem som fanns innan lagstiftningen. Efter det behandlas huvuddragen i lagstiftningen där syfte och ändamål med lagstiftningen redogörs samt faktiska lagändringar, i den mån det krävs för att förstå huvuddragen.

Kapitel tre och fyra är disponerade på liknande sätt. Först ges en bakgrund för att få en inblick i vilka problem lagstiftaren såg med dåvarande regler. Vidare benas lagändringen upp i flera olika nya eller ändrade regler. Var del av lagändringen behandlas var för sig där särskilt syfte och ändamål belyses för varje del av lagändringen.

I kapitel fem besvaras frågeställningarna, samt mina analyser och slutsatser utifrån behandlat material redogörs. Först görs jämförelser mellan olika lagändringar och sen behandlas hur syfte och ändamål med reglerna har

¹² Se t ex. Lodin, Sven-Olof m.fl., *Inkomstskatt – en läro- och handbok i skatterätt*, Del 2.

¹³ Se t ex. Tjernberg, Mats, *Beskattning av fåmansföretag*, 2006; Rydin, Urban & Båvall, Bertil, *Beskattning av ägare till fåmansföretag*, 2012.

¹⁴ Tjernberg, Mats, *Fåmansaktiebolag – en skatterättslig studie av alternativen särreglering och allmän reglering för beskattning av fåmansaktiebolag och dess ägare m.fl.*, 1999.

¹⁵ Se t ex. Tjernberg, Mats, *Förslaget till förändrade fåmansföretagsregler från 2014*, Skattenytt 2013, häfte 11 s. 750-756.

¹⁶ Se t ex. Svensson, Bo, *tretolv – varifrån och varthän?*, Skattenytt 2015 s. 579-595; Grosskopf, Göran, *A6 Beskattning av fåmansföretag*, Skattenytt 2005 s. 292-302.

förändrats. Till sist behandlas hur fåmansföretagsreglerna troligen kommer att se ut i framtiden.

2 Fåmansföretagsreglernas införande

Relevanta delar av lagstiftningen ska här behandlas tillsammans som en helhet. Ändamål och syfte kommer belysas för hela lagstiftningen.

2.1 Bakgrund

Det hade ett antal år innan den stora skattereformen 1991 pågått en omfattande skatteplanering och inkomstomvandling som speciallagstiftningen från 1970-talet inte effektivt nog kunde sätta stopp för.¹⁷ Ett utbrett samförstånd rådde om att nya regler behövdes för att stävja missbruket. Dessutom ökade införandet av det duala skattesystemet risken för inkomstomvandling då skattskyldig helt kunde undslippa den progressiva beskattningen genom att ta ut förvärvsinkomst upp till brytpunkten och därefter endast utta utdelning.¹⁸ Lagstiftaren ville motverka detta och fåmansföretagsreglerna var dess verktyg. Regeringen ville med fåmansföretagsreglerna framförallt motverka inkomstomvandling, men även andra intressen och principer togs i beaktning. Neutralitetsprincipen, som innebär att personer med lika inkomst ska betala lika mycket skatt och att skattelagstiftning inte ska påverka skattskyldigs handlingsalternativ, måste beaktas för att uppnå en neutral beskattning. Skattereglerna måste uppfattas som legitima av skattskyldig annars tappar de förtroendet och respekten för skattesystemet. Även den fördelningspolitiska träffsäkerheten och lagstiftningens enkelhet är viktig att uppnå. Det betyder i detta fall att alla personer ska kunna förstå och tillämpa skattereglerna, inte bara väl utbildade eller välbärgade personer som har råd att konsultera hjälp.

¹⁷ Prop. 1989/90:110 s. 467; SOU 1989:33 s. 149f.

¹⁸ SOU 1989:33 s. 140f.

2.2 Lagstiftningens huvuddrag

Regeringen begränsade delägares möjlighet till inkomstomvandling genom att begränsa hur stor kapitalvinst från bolaget delägare kunde kapitalbeskatta. Kapitalvinst kan i detta fall vara både utdelning eller realisationsvinst (utdelning kommer i fortsättningen oftast användas för att det är den vanligaste kapitalvinsten i dessa sammanhang). De bestämde den maximala storleken på kapitalbeskattad utdelningen genom att utgå från en normal och genomsnittlig avkastning på det i bolaget satsade kapitalet.¹⁹ Utrymmet beräknades genom att multiplicera det satsade kapitalet med statslåneräntan plus fem procentenheter.²⁰ All överskjutande kapitalvinst skulle tjänstebeskattas, dock utan tillkommande sociala avgifter. Detta alternativ valdes då det starkt motverkade inkomstomvandling. Det kapitalbeskattade utrymmet ansågs dock av många vara för litet för att utge något incitament till att förädla ett företag. Alternativa beräkningsmodeller diskuterades, till exempel att tvinga delägare att ta ut en lön som var genomsnittlig i branschen för att sedan inte reglera hur stor den maximala kapitalbeskattade utdelningen kunde bli.²¹ Den alternativa beräkningsmodellen av utrymmet var inte helt utesluten av regeringen, men modellen valdes bort då den inte motverkade inkomstomvandling på godtagbart sätt.²²

Regeringen ansåg dock att delägare av ett fåmansföretag i vissa fall hade rätt att undvika tjänstebeskattning av kapitalvinst som översteg det kapitalbeskattningsbara utrymmet. Regeringen utformade därför en undantagsregel för de fall där delägare kunde *visa* att kapitalvinst inte härstammade från förvärvsinkomster. Beviskravet ställdes här avsiktligt högt och regeringen var medveten om att det innebar ökade komplikationer för skattskyldig och för skattemyndigheter, men det fanns enligt regeringen inga andra acceptabla förslag som förhindrade inkomstomvandling på ett

¹⁹ Jfr prop. 1989/90:110 s. 471; satsat kapital är aktiekapital och ovillkorligt kapitaltillskott.

²⁰ Prop. 1989/90:110 s. 467.

²¹ Jfr Svensson, Bo, a.a. 2015, s. 1.

²² Prop. 1989/90:110 s. 471.

lämpligt sätt. Skönsmässigheten i skattemyndigheternas bedömningar samt det höga beviskravet gjorde att den praktiska tillämpningen i värsta fall helt kunde utebli, men även detta problem fick ge vika för motverkandet av inkomstomvandling.²³ Vissa typer av företag kunde på grund av sin natur inte tillämpa undantagsregeln. De företag som endast byggde på arbetsinsatser, till exempel konsultföretag, kunde inte tillämpa undantagsregeln eftersom all inkomst härstammade från arbetsinsatser. Det var också tydligt att lagstiftaren inte ville att stora löneuttag skulle motivera ett större kapitalbeskattningsutrymme.²⁴

Lagstiftaren ville förutom att förhindra inkomstomvandling även skapa ett regelverk som ökade den fördelningspolitiska träffsäkerheten och var mer i linje med neutralitetsprincipen.²⁵ Lagstiftaren menade att beskattningen av fåmansföretag innan reformen inte uppfyllde neutralitetsprincipen då delägare i fåmansföretag hade möjlighet att, baserat på en lika stor bruttoinkomst, betala mindre skatt än enskilda i andra bolagsformer eller verksamheter vilket skapade en oacceptabel diskrepans.²⁶ För att motverka detta ville regeringen beskatta kapitalvinst från fåmansföretag hårdare än tidigare. Det skulle göra det mindre förmånligt att bedriva sin verksamhet i ett fåmansföretag och därmed neutralisera ojämlikheterna i beskattning mellan fåmansföretag och andra bolagsformer.

Lagstiftaren menade också att reglerna innan reformen innebar att personer med god insikt i skattesystemet, eller med tillräckliga medel att konsultera expertis, enkelt kunde undvika hög marginalsatt och därmed beskattas lindrigare än inte lika insatta eller rika personer. Det skapade en skev fördelningspolitisk träffsäkerhet som regeringen ville eliminera.²⁷ Genom att begränsa det kapitalbeskattade utrymmet till en fast procent av det satsade kapitalet tog regeringen bort möjligheten att kringgå systemet med hjälp av konsultation eller god insikt i systemet. Den fördelningspolitiska

²³ Prop. 1989/90:110 s. 468ff.

²⁴ Prop. 1989/90:110 s. 469.

²⁵ SOU 1989:33 s. 141 & 148f.

²⁶ SOU 1989:33 s. 141.

²⁷ SOU 1989:33 s. 152.

träffsäkerheten skulle då öka och göra skattereglerna mer rättvisa. Även skattelagstiftningens legitimitet skulle öka då fåmansföretag inte längre skulle vara förmånligare än andra bolagsformer, vilket var fallet innan 1991.

2.3 Sammanfattning

Huvudsyftet med de införda fåmansföretagsreglerna var utan tvekan att motverka inkomstmvandling. Detta gjordes genom att sätta ett tak för det maximala beloppet för kapitalbeskattning. Alla andra intressen fick stå tillbaka för att effektivt kunna motverka detta. Värt att notera är att regeringen inte tyckte att ett stort löneuttag legitimerade ett större gränsbelopp samt att konsultföretag absolut inte skulle få utökat utrymme för kapitalbeskattning.

3 2006 års lagändring

Lagändringens tre huvuddelar är den reformerade löneunderlagsregeln, förenklingsregeln och den sänkta kapitalskattesatsen.²⁸ De kommer här behandlas var för sig. I varje del belyses viktiga ändamål och syften med lagändringen.

3.1 Bakgrund

För att förstå varför 2006 års fåmansföretagsregler infördes måste problemen som präglade tiden fram till lagändringen belysas. Ett stort problem som regeringen såg var dåvarande regelverks brist på enkelhet. Både de skattskyldiga och Skatteverket tyckte reglerna var svåra att förstå och tillämpa, detta trots att lagstiftaren tidigare hade försökt göra reglerna enklare.²⁹ Dessutom fanns det med gällande fåmansföretagsregler en ovilja att öka antalet anställda och ta ekonomiska risker i fåmansföretag. Att anställa fler personer eller att investera i ett fåmansföretag genererade inte ett större mervärde då beskattningen av eventuell kapitalvinst var för stor.³⁰ Detta skapade en negativ utveckling då fåmansföretagare inte kunde expandera till sin fulla potential på grund av de strama reglerna.³¹ Ett annat problem var balansen mellan neutralitet och preventiv funktion. Innan 2006 var den preventiva funktionen högt prioriterad men fåmansföretagsreglerna var inte i linje med neutralitetsprincipen då beskattningen var hårdare än för andra bolagsformer, detta trots lagstiftarens tidigare försök att göra reglerna mer neutrala.³² Regeringen ville göra reglerna enklare och mer neutrala men samtidigt motverka inkomstomvandling, samt stimulera fåmansföretagen att ta ekonomiska risker och växa.

²⁸ Prop. 2005/06:40 s. 38ff.

²⁹ Prop. 2005/06:40 s. 42.

³⁰ Prop. 2005/06:40 s. 38-42.

³¹ Bet. 2005/06:SkU10 s. 5.

³² Prop. 2005/06:40 s. 38; Bet. 2005/06:SkU10 s. 13f.

3.2 Reformerad löneunderlagsregel

Löneunderlagsregeln är en regel som tillåter den skattskyldiga att addera en viss procent av de under ett år utbetalda lönerna till gränsbeloppet, vilket möjliggör att en större del av utdelningen kan kapitalbeskattas. Löneunderlagsregeln fanns redan innan 2006 års lagändring, men ansågs av regeringen vara för komplicerad och kunde endast begränsat utnyttjas av den skattskyldiga. Den behövde uppdateras.³³

Regeringen ville skapa generösare fåmansföretagsregler men som fortfarande bevarade deras preventiva syfte. För att uppnå detta instiftades bland annat en utvidgad löneunderlagsregel.³⁴ Den nya löneunderlagsregeln ökade den procentandel av företagets totala löner som kunde adderas till gränsbeloppet till 20 procent av löneunderlaget och 30 procent av det löneunderlag som översteg 60 inkomstbasbelopp. Skattskyldig var dock tvungen att, precis som enligt löneunderlagsregeln innan 2006, räkna av tio inkomstbasbelopp från löneunderlaget innan det lades till gränsbeloppet. Det medförde att ett fåmansföretag som inte hade en total lönesumma som översteg tio inkomstbasbelopp inte kunde utnyttja löneunderlagsregeln.³⁵ Regeringen införde också ett krav att delägare var tvungen att göra visst löneuttag för att kunna använda löneunderlagsregeln.³⁶

Ett annat viktigt mål regeringen hade med lagändringen av fåmansföretagsreglerna var att regelsystemet skulle uppfattas som legitimt, även för fåmansföretagare med extremt hög avkastning. Fåmansföretag med hög avkastning hade innan 2006 fått se sin avkastning och förädling av företaget bli hårt beskattat att det undergrävde förtroendet för skattelagstiftningen och tog bort legitimiteten. Det ville regeringen ändra på

³³ Prop. 2005/06:40 s. 45f.

³⁴ Prop. 2005/06:40 s. 51.

³⁵ Prop. 2005/06:40 s. 44.

³⁶ Prop. 2005/06:40 s. 48f.

utan att samtidigt förlora reglernas huvudsyfte. Därför infördes den nya löneunderlagsregeln.³⁷

Regeringens höjning av procentandelen som skattskyldig kunde addera till gränsbeloppet, följde ett resonemang att om ett fåmansföretag som betalar ut tillräckligt mycket lön också ska få ta ut en större kapitalbeskattad utdelning. Det medverkade till en mer neutral beskattning och ger ökat incitament att anställa flera.³⁸ Regeringen ansåg att ett högt löneuttag minskade behovet av att förhindra inkomstomvandling. Om företaget betalade tillräckligt mycket skatt genom utbetalning av lön tilläts således att en del inkomst, möjligtvis hänförlig till förvärvsarbete, omvandlades till utdelning. Regeringen ville att en ägares förvärvsinkomster skulle beskattas på samma sätt som övriga anställdas förvärvsinkomster samt att förädlingen av företaget inte skulle beskattas onödigt hårt.³⁹ Med detta menas att en person inte ska tvingas ta ut mer lön på grund av att denne samtidigt är delägare i företaget då så kallad överutdelning⁴⁰ beskattades hårt. Regeringen ville även att fåmansföretagare med en lönsam verksamhet inte skulle bestraffas med förvärvsbeskattad utdelning på grund av att företaget avvek från vad lagstiftaren ansåg vara en normal avkastning⁴¹ för ett bolag.⁴²

För att begränsa den nya förmånligare löneunderlagsregeln infördes ett krav på delägare som ville utnyttja löneunderlagsregeln att ta ut lön av en viss storlek.⁴³ Kravet på löneuttag instiftades för att tvinga delägare, som skulle åtnjuta den förmånliga kapitalbeskattningen inom gränsbeloppet⁴⁴, att ta ut en viss lön till sig själv och inte bara basera sitt gränsbelopp på löner genererade av andra anställda i företaget. Om inte löneuttagskravet hade

³⁷ Prop. 2005/06:40 s. 42.

³⁸ Prop. 2005/06:40 s. 47; bet. 2005/06:SkU10 s. 14.

³⁹ Prop. 2005/06:40 s. 43.

⁴⁰ Överutdelning är utdelning som beskattas i inkomstslaget tjänst.

⁴¹ Se 2.2; jfr lagstiftarens resonemang angående normal avkastning i prop. 1989/90:110 s. 467ff.

⁴² Prop. 2005/06:40 s. 43.

⁴³ Prop. 2005/06:40 s. 48.

⁴⁴ Se 3.2.3 angående förmånlig kapitalskattesats.

införts hade delägare kunnat ta ut endast utdelning och ingen lön, under förutsättningen att det fanns andra anställda i bolaget. Fåmansföretagsreglernas syfte att motverka inkomstomvandling skulle då underminerats om skattskyldig kunnat undvika hög marginals katt på förvärvsinkomster och samtidigt ta emot utdelning till förmånlig kapitalskatt.⁴⁵ Om skattskyldig inte tar ut någon lön utan endast livnär sig på utdelning betalas heller inga sociala avgifter å skattskyldigs vägnar, vilket bland annat skulle kunna resultera i en liten framtida pension. Storleken på löneuttagskravet skulle bestämmas till en nivå som ansågs motsvara en extern arbetares lön vars anställning hade liknande beskaffenhet som den aktuella delägaren. Storleken fick inte bestämmas till ett för högt belopp då det innebar en risk för vissa tröskeleffekter som skulle hindra fåmansföretagare att utnyttja löneunderlagsregeln, men samtidigt vara tillräckligt stor för att motverka inkomstomvandling på ett godtagbart sätt och upprätthålla fåmansföretagsreglernas syfte.⁴⁶

3.3 Förenklingsregeln

Förenklingsregeln infördes för att utgöra ett alternativt sätt att beräkna gränsbeloppet. Istället för att beräkna gränsbeloppet genom att addera en andel av alla sammanlagda löner i företaget till gränsbeloppet⁴⁷ erbjöd förenklingsregeln ett fast schablonbelopp som gränsbelopp. Schablonen bestämdes till 1,5 inkomstbasbelopp oberoende av företags omkostnadsbelopp, totala lönesumma samt kvalificerad andelsägares löneuttag.⁴⁸

De fåmansföretagare vars totala lönesumma inte nådde upp till tio inkomstbasbelopp, till exempel på grund av att de var ensamt verksamma i företaget eller för att de varit föräldralediga under året, kunde inte åtnjuta

⁴⁵ Prop. 2005/06:40 s. 49.

⁴⁶ Prop. 2005/06:40 s. 51.

⁴⁷ Se 3.2.

⁴⁸ Prop. 2005/06:40 s. 53.

den förmånliga löneunderlagsregeln.⁴⁹ Små, nystartade fåmansföretag hade inte sällan ett litet omkostnadsbelopp⁵⁰, vilket genererade ett minimalt grännsbelopp om inte löneunderlagsregeln tillämpades. När omkostnadsbeloppet var så pass blev faktisk avkastning och förädling av företaget beskattat som förvärvsinkomst då det var överutdelning, vilket var något regeringen ville ändra på.⁵¹ Inte heller ledde detta till ökat risktagande och ökad mängd investeringar i små fåmansföretag då tröskeln till att kunna utnyttja löneunderlagsregeln, och därmed kunna generera ett inte minimalt grännsbelopp, var för hög. Även om mindre fåmansföretag skulle lyckas generera en lönesumma som nådde över tio inkomstbasbelopp så ansåg regeringen inte det proportionerligt att tvinga små fåmansföretag tillämpa den komplicerade löneunderlagsregeln som gav liten ekonomisk vinning. Genom att öka enkelheten, risktagandet och neutraliteten var förenklingsregeln ett sätt att värna om små fåmansföretag.⁵²

För att uppnå önskad effekt med förenklingsregeln var storleken som schablonbeloppet skulle bestämmas till viktig. Regeringen ville att beloppet skulle vara tillräckligt stort för att förmildra tröskeeffekterna av löneunderlagsregeln, men samtidigt tillräckligt litet för att motverka inkomstomvandling på ett godtagbart sätt. Eftersom regeringen uppmuntrade till att betala ut lön istället för att lyfta utdelning, låg ett för stort schablonbelopp inte i linje med regeringens motiv, medan en för liten schablon inte hade neutraliserat tröskeeffekterna i önskad grad. Ett för lågt schablonbelopp innebar också att många skattskyldiga lika gärna hade kunnat använda sig av löneunderlagsregeln och ändå få samma resultat.⁵³

Precis som namnet antyder instiftades den alternativa schablonregeln med syftet att förenkla ett komplext regelverk.⁵⁴ På grund av fåmansföretagsreglernas natur var en viss komplexitet nödvändig för att

⁴⁹ Prop. 2005/06:40 s. 52 & 55.

⁵⁰ Aktiekapitalet är troligtvis det enda omkostnadsbeloppet de har några år efter uppstart.

⁵¹ Prop. 2005/06:40 s. 43.

⁵² Prop. 2005/06:40 s. 54.

⁵³ Prop. 2005/06:40 s. 55.

⁵⁴ Bet. 2005/06:SkU10 s. 14.

regelverket skulle kunna motverka inkomstomvandling. Dessa fåmansföretag, som eventuellt inte nådde upp till gränsen för att kunna använda sig av lönesummaregeln, hade sällan de resurser eller den kapaciteten som krävdes för att hantera eller förstå ett ständigt förändrande⁵⁵ och komplext regelverk. Förenklingsregeln var då, förutom ett instrument för att kunna välja bort löneunderlagsregeln, också ett instrument för att hjälpa framförallt små fåmansföretagare med att både förstå och tillämpa de annars komplicerade reglerna, samt att de faktiskt kunde dra nytta av den förmånliga kapitalskattesatsen som gavs.⁵⁶

Förenklingsregeln innebar att fåmansföretagare kunde ta ut 1,5 inkomstbasbelopp i utdelning samtidigt som vederbörande inte tog ut någon lön alls.⁵⁷ Det förfarandet var en typisk inkomstomvandling, precis vad fåmansföretagsreglerna var ämnade att motverka.⁵⁸ Förenklingsregeln var således ett direkt avsteg från den huvudsakliga princip som bar upp fåmansföretagsreglerna. Regeringen legitimerade detta avsteg genom att hävda att förenklingsregeln inte skulle innebära en större ökad inkomstomvandling eftersom folk inte hur som helst skulle starta bolag och utnyttja systemet då bolagsbildning var förenat med kostnader.⁵⁹ Regeringen menade också att en enklare, i vissa fall mer neutral lagstiftning, som dessutom främjade risktagningar och investeringar i fåmansföretag motiverade det avsteg från fåmansföretagsreglernas preventiva funktion som förenklingsregeln innebar.

3.4 Sänkt kapitalskattesats

För att förstå varför kapitalskattesatsen sänktes måste avskaffandet av den så kallade lättnadsregeln behandlas. Lättnadsregeln innebar en skattelättnad

⁵⁵ Jfr Bo Svensson, a.a. 2015, s. 581 angående ändringar i fåmansföretagsreglerna.

⁵⁶ Prop. 2005/06:40 s. 54.

⁵⁷ Jfr prop. 2005/06:40 s. 53 med hur förenklingsregeln fungerar.

⁵⁸ Jfr bl.a. prop. 2005/06:40 s. 36, 38 & 43; prop. 1989/90:110 s. 467ff.

⁵⁹ Prop. 2005/06:40 s. 55.

av den ekonomiska dubbelbeskattningen av bolagsinkomster.⁶⁰ Inkomsten belastades som vanligt med bolagsskatt men ett visst schablonmässigt belopp undantogs från beskattningen hos delägaren när inkomsten delades ut. År 2006 hade vissa problem med lättnadsregeln infunnit sig. I ett europeiskt perspektiv hade lättnadsregeln blivit en anomali och regeringen kunde inte fastställa att lättnadsreglerna faktiskt haft positiva effekter under sin verksamma tid. Lättnadsregeln gav dessutom upphov till problem hos skattskyldig då den var svårförståelig samt att behovet av enklare skatteregler medförde att lättnadsregeln avskaffades.⁶¹

Avskaffningen av lättnadsregeln innebar en skattehöjning för alla onoterade andelar, inklusive kvalificerade andelar. I samband med att regeringen avskaffade lättnadsregeln instiftade de därför en sänkt kapitalskattesats för att motverka den annars inträdande skattehöjningen. När regeringen sänkte kapitalskattesatsen sänkte de skattesatsen för kvalificerade andelar och övriga onoterade andelar olika mycket. Kapitalskattesatsen för kvalificerade andelar sänktes från 30 till 20 procent inom ramen för gränsbeloppet, medan kapitalskattesatsen för övriga onoterade andelar sänktes till 25 procent.⁶² Vidare kommer endast kapitalskattesatsen för kvalificerade andelar behandlas.

Regeringen bestämde kapitalskattesatsen för kvalificerade andelar till 20 procent inom ramen för gränsbeloppet för att det ansågs motsvara bortfallet av lättnadsregelns skattelättnad och det skulle öka incitamentet att anställa fler.⁶³ Kapitalskattesatsen tillämpades på gränsbeloppet, som beräknades genom antingen löneunderlagsregeln eller förenklingsregeln, till skillnad från lättnadsregeln som beräknades genom att multiplicera omkostnadsbeloppet och sparat lättnadsbelopp med en viss procentsats.⁶⁴ I

⁶⁰ Ekonomisk dubbelbeskattning är när bolagsinkomster först beskattas med bolagsskatt på bolagsnivå för att sen beskattas med kapitalskatt på ägarnivå. Ekonomisk dubbelbeskattning bör särskiljas från internationell dubbelbeskattning.

⁶¹ Prop. 2005/06:40 s. 64f.

⁶² Prop. 2005/06:40 s. 67.

⁶³ Bet. 2005/06:SkU10 s. 14.

⁶⁴ Prop. 2005/06:40 s. 63f.

teorin skulle ett gränsbelopp kunna bli mycket stort då ett stort fåmansföretag betalar ut enorma lönesummor varje år som kan läggas till grund för gränsbeloppet genom löneunderlagsregeln. Skattelättnaden genom lättnadsregeln kunde med andra ord inte bli lika stor, även i stort fåmansföretag. Summan kapitalskatt som skattskyldig kunde undslippa hade således potential att bli större med den sänkta kapitalskattesatsen i jämförelse med lättnadsregeln. Regeringen insåg att möjligheten till ett större gränsbelopp i kombination med den sänkta kapitalskattesatsen kunde medföra ett bortfall av skatteintäkter. Regeringen gjorde dock avvägningen att inkomstomvandlingen inte skulle bli för utbredd och skattelättnaden för stor eftersom kapitalskattesatsen endast sänktes inom ramen för gränsbeloppet.⁶⁵

Inför beslutandet om en sänkt kapitalskattesats dividerade regeringen mellan att antingen lägga skattelättnaden på bolagsnivå, eller på ägarnivå. Att lägga skattelättnaden på bolagsnivå hade troligtvis förenklats för de berörda skattskyldiga fysiska personerna, men antalet delägare i bolaget hade påverkat hur stor skattelättnad var och en av delägarna i slutändan hade fått. Ju fler delägare, desto mindre skattelättnad hade utgått till var och en. För att upprätthålla neutraliteten i skattereglerna bestämde regeringen att skattelättnaden istället skulle läggas på ägarnivå. Skattereglerna skulle inte påverka hur många delägare ett fåmansföretag ville ha.⁶⁶

3.5 Sammanfattning

2006 års fåmansföretagsregler var i jämförelse med 1991 års fåmansföretagsregler mindre inriktade på att motverka inkomstomvandling och mer inriktade på att stimulera små fåmansföretag och göra reglerna mer legitima. Värt att notera är att regeringen tyckte ett stort totalt löneuttag i företaget legitimerade ett större kapitalbeskattningsutrymme för delägarna. 2006 års lagändring gjordes primärt för att ändra syftet med

⁶⁵ Prop. 2005/06:40 s. 67.

⁶⁶ Prop. 2005/06:40 s. 67.

fåmansföretagsreglerna, inte för att de befintliga reglerna inte fungerade som tänkt.

4 2014 års lagändring

Lagändringens huvuddelar kommer här behandlas separat. Först kapitalandelskrav, sedan tak för lönebaserat utrymme och till sist löneuttagskrav tillsammans med höjt lönebaserat utrymme. I varje del belyses ändamål och syfte för lagändringen.

4.1 Bakgrund

Efter 2006 års lagändring blev fåmansföretagsreglerna väsentligt förmånligare.⁶⁷ Kombinationen av att ett fåmansföretag kunde ha ett obegränsat antal delägare som var aktiva i verksamheten⁶⁸ och den förmånliga löneunderlagsregeln som kunde generera enorma gränsbelopp med möjlighet till stora lågbeskattade utdelningar var problematisk.⁶⁹ I synnerhet blev reglerna väldigt förmånliga för delägare i stora fåmansföretag med spritt ägande och många anställda. I sådana företag uppstod speciella omständigheter som inte längre legitimerade en användning av löneunderlagsregeln.⁷⁰

4.2 Kapitalandelskravet

Med 2014 års lagändring infördes kapitalandelskravet. Det innebar att delägare måste äga en andel i fåmansföretaget som motsvarar minst fyra procent av kapitalet⁷¹ för att kunna tillgodoräkna sig ett lönebaserat utrymme till sitt gränsbelopp.⁷² Lagändringen ämnade koncentrera ägandet i de fåmansföretag som ville använda sig av löneunderlagsregeln. Med

⁶⁷ Jfr Tjernberg, Mats, *Förslaget till förändrade fåmansföretagsregler från 2014*, Skattenytt 2013, häfte 11 s. 750-756 s. 750; prop. 2013/14:1 s. 259ff.

⁶⁸ Enligt fåmansföretagsreglerna räknades alla delägare som var verksamma i betydande omfattning i bolaget som 1 delägare, 57:3 IL.

⁶⁹ Prop. 2013/14:1 s. 260.

⁷⁰ Prop. 2013/14:1 s. 258.

⁷¹ Därför är regeln även kallad fyraprocentsregeln.

⁷² Prop. 2013/14:1 s. 264.

kapitalandelskravet begränsades fåmansföretagens maximala antal delägare till 25 stycken som kan tillgodoräkna sig löneunderlaget till gränsbeloppet.

Syftet med kapitalandelskravet var att motverka att för många delägare kunde tillgodoräkna sig stora gränsbelopp, men samtidigt inte hindra övriga fåmansföretag att växa och deras delägare att åtnjuta rimlig vinst.⁷³ Att många delägare kunde generera för stora gränsbelopp var problematiskt på många sätt. Det innebar en överkompensation som undergrävde fåmansföretagsreglernas legitimitet, skapade en ytterligare segregation mellan hög- och låginkomsttagare samt skapade en konkurrensnedvridning mellan fåmansföretag och andra bolagsformer.⁷⁴ Införandet av kapitalandelskravet aktualiserade andra intressen som fick stå tillbaka för andelskravets preventiva effekt, nämligen stigande tröskeleffekter, försämrande av investerarviljan, motverkningar av tillväxten, försvårande av rekrytering till verksamheten⁷⁵ samt att delägare som inte uppfyllde kapitalandelskravet skulle få en skattehöjning.⁷⁶

Att delägare i stora fåmansföretag med många anställda överkompenserades betydde att delägarna med en liten ekonomisk risk kunde få en enorm avkastning. Dessa delägare kunde, utan att ta ut mycket lön själva, lyfta stora delar av sina förvärvsinkomster i form av lågbeskattad utdelning istället. De ägnade sig alltså åt omfattande inkomstomvandling som skadade skattereglernas legitimitet då systemet lät vissa personer utnyttja systemet på ett omfattande sätt. De som utnyttjade systemet uppfyllde två kriterier; de var delägare i ett stort fåmansföretag med många anställda och de hade hög marginals katt på förvärvsinkomster. Reglerna som regeringen instiftade år 2006 hade bland annat syftet att hjälpa mindre företag att öka risktagandet genom att ge delägare till mindre fåmansföretag en skattelättnad och därmed öka tillväxten av sådana företag.⁷⁷ Istället användes reglerna till att

⁷³ Prop. 2013/14:1 s. 265ff.

⁷⁴ Prop. 2013/14:1 s. 257-261.

⁷⁵ Prop. 2013/14:1 s. 265.

⁷⁶ Se Tjernberg, Mats, a.a. 2013, s. 752f där Tjernberg jämför att inte uppfylla kapitalandelskravet med att vara tillbaka i 1991 års fåmansföretagsregler.

⁷⁷ Prop. 2005/06:40 s. 38ff.

överkompensera höginkomsttagande delägare i större företag som inte behövde hjälp med att öka risktagandet i företagslivet och som troligtvis redan huserade i samhällets övre socioekonomiska skikt. Som nämnts ovan ägde inte sällan dessa delägare en mindre procentuell andel i företaget vilket minimerade risken, men som fortfarande gav möjlighet att lyfta stora utdelningar.⁷⁸ Skillnaden i nettoinkomst mellan hög- och låginkomsttagare ökade på grund av utnyttjandet av löneunderlagsregeln. Det var dessutom bara välinformerade och utbildade personer som kunde dra nytta av systemet. Detta skapade ytterligare segregering i samhället vilket inte var önskvärt.⁷⁹

Skatteupplägget var till och med så pass förmånligt att fåmansföretag systematiskt, istället för att höja anställdas lön, gjorde anställda till delägare för att slippa den höga marginals-katten. Upplägget användes även för att locka till sig nyckelpersoner till verksamheten. Regeringen ansåg inte att fåmansföretagsreglerna skulle utgöra redskap för denna typ av upplägg. Tvärt om ansågs detta var ett tecken på att regelverket hade överutnyttjats och behövde förändras.⁸⁰ Dessutom undergrävde detta förfarande legitimiteten av skattereglerna i allmänhet och av fåmansföretagsreglerna i synnerhet.⁸¹ Att systematiskt göra personer till delägare istället för att höja lönen hämmade också konkurrensen. När delägare tog ut för låga löner för att sedan ta ut stora utdelningar minskade kostnaderna i företaget i jämförelse med företag i andra bolagsformer i samma bransch. På detta sätt kunde branschen konkurrensnedvridas vilket i slutändan missgynnade kunderna och hämmade skattesystemets legitimitet.⁸²

Regeringen ansåg inte att kapitalandelskravet skulle medföra några nämnvärda tröskeleffekter för fåmansföretagen eftersom andelskravet endast påverkade delägarens nettoinkomst, inte bolagets.⁸³ En generell höjning av

⁷⁸ Prop. 2013/14:1 s. 262.

⁷⁹ Prop. 2013/14:1 s. 261.

⁸⁰ Prop. 2013/14:1 s. 267.

⁸¹ Prop. 2013/14:1 s. 257, 260, 261 & 265.

⁸² Prop. 2013/14:1 s. 258.

⁸³ Prop. 2013/14:1 s. 266.

kapitalskattesatsen inom gränsbeloppet hade inneburit en skattehöjning av samtliga delägare. En skattehöjning för själva fåmansföretaget hade genererat mindre vinst för utdelning och därmed mindre inkomstomvandling, men det hade också påverkat samtliga fåmansföretag negativt. Regeringen hade som sagt för avsikt att endast klämma åt de delägare i stora fåmansföretag med många anställda som hade ett stort löneunderlag. Att ålägga ett kapitalandelskrav på delägarnivå var ett sätt som uppnådde önskad effekt men inte inverkade negativt på de mindre fåmansföretagen som reglerna ville stimulera. Regeringen ansåg heller inte att kapitalandelskravet skulle inverka nämnvärt negativt på investerarviljan och tillväxten. Kapitalandelskravet skulle endast innebära en försämring av troligtvis redan privilegierade delägars nettoinkomst, inte av bolagets finanser. Investerarviljan och tillväxten skulle förbli intakt trots andelskravet.⁸⁴

4.3 Höjt lönebaserat utrymme

Kapitalandelskravet i lagändringen skulle öka skatteintäkterna. Regeringen ville återföra de tillkommande finanserna till delägare i fåmansföretag, främst till små fåmansföretag. Detta löste de genom att ändra andelen av löneunderlaget som kunde tillgodoräknas till gränsbeloppet, samt sänka löneuttagskravet. De höjde andelen till 50 procent från den dåvarande mindre förmånliga och mer komplicerade procentsatsen.⁸⁵ ⁸⁶ Samtidigt sänkte de ett av löneuttagskraven från tio till 9,6 inkomstbasbelopp.⁸⁷ Dessa delar av lagändringen innebar en skattelättnad för många fåmansföretag.

Att fåmansföretag kunde tillgodoräkna sig ett större gränsbelopp tack vare den högre procentsatsen, och dessutom beskattas lindrigare än delägare i andra företagsformer, innebar att delägare i fåmansföretag åtnjöt en

⁸⁴ Prop. 2013/14:1 s. 262, 263 & 266.

⁸⁵ Det dåvarande lönebaserade utrymmet tillät skattskyldig att tillgodoräkna sig 25 % av löneunderlaget, såvida inte löneunderlaget översteg 60 inkomstbasbelopp, då fick 50 % av överskjutande löneunderlag tillgodoräknas.

⁸⁶ Prop. 2013/14:1 s. 278.

⁸⁷ Prop. 2013/14:1 s. 271f.

fördelaktigare situation än delägare i andra bolagsformer. Detta var inte i linje med neutralitetsprincipen. Regeringen tyckte dock att det var viktigare att hjälpa små fåmansföretag att ta risker och anställa personal än att upprätthålla en hög neutralitet mellan bolagsformerna. Det höjda utrymmet skulle möjligtvis också bidra till ökade arbetsinsatser från myndighetssidan då förenklingsregeln inte skulle tillämpas lika flitigt av mindre fåmansföretag. Regeringen ansåg även här att små fåmansföretags möjligheter att ta risker och anställda personal vägde tyngre.⁸⁸

För att begränsa hur mycket utdelning i förhållande till lön en person kunde ta ut, men framförallt för att motverka stora skattekrediter i form av sparade gränsbelopp, infördes ett tak på det lönebaserade utrymmet för en person. Det lönebaserade utrymmet begränsades till 50 gånger den egna eller närstående i bolagets lön det året. Regeringen tog 2006 bort detta tak på grund av förenklingskäl⁸⁹, men regeringen ansåg nu att de stora skattekrediterna inte var motiverade ekonomiskt eller i enlighet med regelverkets syfte. Lagstiftningen påverkade i praktiken inte särskilt många personer men motverkade stora sparade gränsbelopp.⁹⁰

För att över huvud taget kunna använda sig av löneunderlagsregeln var delägare tvungna att ta ut en viss lön ur bolaget.⁹¹ Eftersom regeringen höjde det lönebaserade utrymmet ansågs det också rimligt att höja löneuttagskravet. Detta förslag mötte omfattande kritik av remissinstanserna och Lagrådet. Det skulle medföra tröskeeffekter och motverka syftet att stimulera mindre fåmansföretag så regeringen skrotade förslaget. Istället ändrade de det dåvarande löneuttagskravet från sex inkomstbasbelopp plus fem procent av den sammanlagda kontanta ersättningen och tio inkomstbasbelopp, till sex inkomstbasbelopp plus fem procent av den sammanlagda kontanta ersättningen och 9,6 inkomstbasbelopp. Sänkningen

⁸⁸ Prop. 2013/14:1 s. 278f.

⁸⁹ Prop. 2005/06:40 s. 46.

⁹⁰ Prop. 2013/14:1 s. 276f.

⁹¹ Jfr 3.2.1.

var inte stor, men ansågs ändå mildra de tröskeeffekter som fanns för mindre fåmansföretag att utnyttja löneunderlagsregeln.⁹²

Det höjda lönebaserade utrymmet innebar tillsammans med sänkningen av löneuttagskravet en förbättring för alla fåmansföretagare, trots taket för lönebaserat utrymme. De enda ”förlorarna” var de som omfattades av kapitalandelskravet och inte längre kunde inkomstomvandla. Dessutom innebar förslagen en förenkling för skattskyldig och myndigheter, trots att tillämpningen av förenklingsregeln antogs skulle minska.⁹³

4.4 Sammanfattning

2014 års lagändring fokuserar på att minska överutnyttjandet av den generösa lagstiftningen från 2006 men fortsatte att stimulera resterande fåmansföretag. Värt att notera är att 2014 års lagändring infördes för att de befintliga reglerna inte fungerade som tänkt, inte för att lagstiftaren ville ändra syfte bakom fåmansföretagsreglerna.

⁹² Prop. 2013/14:1 s. 270ff.

⁹³ Prop. 2013/14:1 s. 279.

5 Analys och slutsats

5.1 Inledning

Avsnittet ska besvara uppsatsens frågeställningar, det vill säga belysa skillnader i syfte, ändamål och värderingar bakom fåmansföretagsreglerna under tidsperioden 1991 till 2015. Detta görs genom att först jämföra 1991 års lagstiftning med 2006 års och sedan jämföra 2006 års lagändring med 2014 års. Vidare behandlas hur fåmansföretagsreglernas syfte och ändamål har förändrats under tidsperioden 1991 till 2015. Till sist behandlas hur fåmansföretagsreglerna kan komma att ändras i framtiden.

5.2 Jämförelse av 1991 och 2006 års lagstiftning

Det finns två stora skillnader mellan 1991 års regler och 2006 års lagändring vad gäller syfte och resonemang bakom lagstiftningen. Den ena skillnaden är att lagstiftaren år 1991 tydligt uttryckte att ett stort löneuttag inte skulle legitimera ett större gränsbelopp, det vill säga mer kapitalbeskattad utdelning, medan lagstiftaren år 2006 tyckte tvärt om. Den andra skillnaden var att 1991 års lagstiftning fokuserade på hur mycket en delägare maximalt fick lyfta i kapitalvinst, medan 2006 års lagstiftning istället fokuserade på hur mycket lön en delägare minimalt var tvungen att ta ut för att sedan kunna lyfta kapitalbeskattad utdelning.⁹⁴

2006 års reformerade löneunderlagsregel i kombination med den sänkta kapitalskattesatsen gick rakt emot 1991 års reglers syfte och principer. Ett fåmansföretag med många anställda kunde i praktiken generera ett obegränsat gränsbelopp och delägare kunde därmed lyfta enorm utdelning

⁹⁴ Jfr 2.2.

till 20 procent kapitalskatt om denne uppnådde löneuttagskravet. Detta ska jämföras med det kapitalbeskattade utrymme som gavs 1991, nämligen statslåneräntan plus fem procentenheter multiplicerat med det satsade kapitalet. Om 1991 års regel skulle tillämpas på ett nystartat fåmansföretag 2006 skulle det innebära ett gränsbelopp på 16 000 kr ($100\,000 \cdot (0,11 + 0,05)$).⁹⁵ Då beskattades kapital dessutom med 30 % och inte med 2006 års 20 % vilket gör skillnaden ännu större mellan 1991 års sätt att beräkna gränsbeloppet och förenklingsregeln samt löneunderlagsregeln från 2006. Förenklingsregeln var också ett stort steg ifrån 1991 års sätt att resonera eftersom fåmansföretagare kunde lyfta en utdelning inom gränsbeloppet som kunde vara större än aktiekapitalet⁹⁶ genom förenklingsregeln utan att några löneuttag krävdes. Förenklingsregeln gav således möjlighet till en laglig inkomstomvandling som helt går emot fåmansföretagsreglernas syfte.

Skillnaden i resonemang kring fåmansföretagens löneutbetalning innebar en enorm praktisk skillnad för företagen. 1991 års lagstiftning var till största delen inställd på att stoppa inkomstomvandling och skatteplanering vilket ledde till att regeringen strikt begränsade hur stor kapitalbeskattad utdelning en fåmansföretagare kunde lyfta. Regeringen bestämde gränsbeloppet till vad som ansågs vara en rimlig avkastning på det satsade kapitalet. När den lagstiftningen kom kändes det rimligt att begränsa den kapitalbeskattade utdelningen eftersom tiden innan reformen 1991 präglades av omfattande inkomstomvandling och fåmansföretagsreglerna var verkligen inte ämnade att stimulera små fåmansföretag. 2006 års fåmansföretagsregler användes däremot som ett stimulanspaket åt små företag och entreprenörer. Istället för att bestämma vad en rimlig avkastning på det satsade kapitalet var, bestämde regeringen vad som var en rimlig löneutbetalning till en fåmansföretagare. Om denne betalade ut tillräckligt stor lönesumma, belönades vederbörande med ett stort gränsbelopp. 2006 års reglering

⁹⁵ Beräknat på 1991 års statslåneränta för att göra det rättvist och under förutsättningen att endast minimalt aktiekapital fanns i bolaget som satsat kapital. Beräkningen finns där för att belysa övergripiga olikheter, inte för att beräkna skillnaden i nettoinkomst på kronan. Se Svensson, Bo, a.a. 2015, s. 6-7 för sådana beräkningar.

⁹⁶ Förutsatt ett aktiekapital på 100 000 kr.

föredras enligt mig för att det ger fåmansföretagen ett incitament att arbeta och generera intäkter, till skillnad från 1991 års reglering där du redan på förhand vet hur stor din kapitalbeskattade utdelning kommer att kunna bli.

2006 års lagändring gjordes på grund av att regeringen ville ändra syftet och ändamålet med fåmansföretagsreglerna. Således var ändringen inte ämnad att ändra en dåvarande icke fungerande lagstiftning och behålla samma syfte.

5.3 Jämförelse av 2006 och 2014 års lagstiftning

2006 gjordes fåmansföretagsreglerna generösare för delägare i fåmansföretag. När 2006 års regler utformades hade regeringen en typ av fåmansföretag i åtanke. Det var ett litet fåmansföretag med ett begränsat antal delägare. De förmånliga regler från 2006 tillsammans med andra lagändringar tillkomna efter 2006⁹⁷, gjorde det möjligt för vissa typer av fåmansföretag att överkompensera delägare som 2006 års reglering inte var ämnad för. Regeringens syfte med 2014 års lagändring var att minska möjligheten för överkompensation, men samtidigt behålla stimulansen av mindre fåmansföretag. Den stora skillnaden i syfte mellan 2006 och 2014 års lagändringar var således att 2006 års ändring var ämnad att hjälpa små fåmansföretag, medan 2014 års ändring var ämnad att begränsa stora fåmansföretag. Det var med andra ord ingen skillnad i huvudsyftet bakom fåmansföretagsreglerna mellan 2006 och 2014 års regler.

Kapitalandelskravet var lagstiftarens första åtstramande lagändring sedan 2006. Detta kan ses som att regeringen tyckte fåmansföretagsreglerna hade blivit för generösa och att de behövde stramas åt.

⁹⁷ Se t ex. Svensson, Bo, a.a. 2015, s. 6 för övriga lagändringar från 2006-2014.

2014 års lagändring, i synnerhet införandet av kapitalandelskravet, gjordes på grund av att den innan 2014 befintliga lagstiftningen inte fungerade som det var tänkt och på ett icke önskvärt sätt. Lagändringen var således ämnad att förändra icke fungerande regler, inte att ändra syftet eller ändamålet med lagstiftningen.

5.4 Förändring av lagstiftningen från 1991 till 2014

Om man skulle beskriva hur fåmansföretagens syfte har förändrats från 1991 till 2014 skulle man enkelt kunna säga att det har gått från en stopplagstiftning till en generös skattelättnad för mindre fåmansföretag. Fåmansföretagsreglerna var från början en stopplagstiftning som endast hade syftet att motverka inkomstomvandling och skatteplanering. Med 2006 års lagändring togs det största steget mot generositet och fåmansföretagsreglerna blev snarare ett stimulanspaket för mindre fåmansföretag, vilket har hållit i sig ända tills idag.⁹⁸ Det skedde en del lagändringar efter 1991 som ledde fram till 2006 års lagändring, men den lagändringen var verkligen ett språng från reglernas ursprungliga syfte. När 1991 ställs jämte 2006 års lagstiftning blir det tydligt hur mycket reglernas syfte och ändamål har förändrats samt vilka nya värderingar lagstiftaren har gjort. Lagstiftaren sa inför 2006 års lagändring att fåmansföretagsreglerna inte längre uppfattades som legitima på grund av att kapitalvinst beskattades för hårt. Det fanns inget stort incitament att förädla företaget. Lagstiftaren nämner också i samband med 2014 års lagändring att skattesystemet inte fick förlora sin legitimitet, men det var på grund av att vissa missbrukade reglerna och beskattades för lätt.⁹⁹

En viktig aspekt att lyfta fram är varför lagändringar sker. En anledning kan vara att man vill förändra syfte och ändamål med regelverket. En annan anledning kan vara att en lagändring behövs för att åtgärda ett regelverk som

⁹⁸ Se Bilaga B.

⁹⁹ Prop. 2013/2014:1 s. 258ff.

inte fungerade som tänkt, dock utan att förändra huvudsakliga syftet. 2006 års lagändring gjordes primärt för att förändra fåmansföretagsreglernas syfte och ändamål, medan det primära syftet 2014 var att täppa till överutnyttjande ”hål” i regelverket.¹⁰⁰

5.5 Fåmansföretagsreglerna i framtiden

I kommittédirektivet skriver regeringen att utredningen ska säkerställa att fåmansföretagsreglernas ursprungliga syfte upprätthålls.¹⁰¹ Med det ursprungliga syftet måste menas det syfte som fåmansföretagsreglerna hade när de instiftades, det vill säga år 1991. Trots lagstiftarens strävan att förenkla regelverket är det idag mycket detaljstyrt och komplext. Tjernberg anser att lagstiftaren helt har åsidosatt väsentliga principer, till exempel neutralitetsprincipen, till fördel för att detaljreglera beskattningen av fåmansföretagsreglerna. Kapitalandelskravet var enligt Tjernberg ett stort steg bort från neutralitetsprincipen och han anser att lagstiftaren har gått för långt och skapat ett för komplicerat regelverk i sin strävan att detaljstyra fåmansföretagsreglerna.¹⁰²

Svensson skriver att det i ljuset av kommittédirektivet kommer ske en rejäl skattechöjning för fåmansföretagen. Han betonar att en alltför långtgående höjning kan få negativa effekter för svensks näringsliv och ekonomi. Om beskattningen av fåmansföretag drastiskt höjs kommer det påverka ekonomi då fler personer kommer flytta från Sverige och konsumtionen kommer minska. Svensson anser också att regelverkets komplexitet måste åtgärdas.¹⁰³

Jag anser att det blir svårt att behålla stora delar av dagens lagstiftning och samtidigt återinföra 1991 års fåmansföretagsreglers syfte.¹⁰⁴ En åtstramning av fåmansföretagsreglerna är troligtvis att vänta. Jag tror dock inte att

¹⁰⁰ Se Bilaga B.

¹⁰¹ Se fotnot 1.

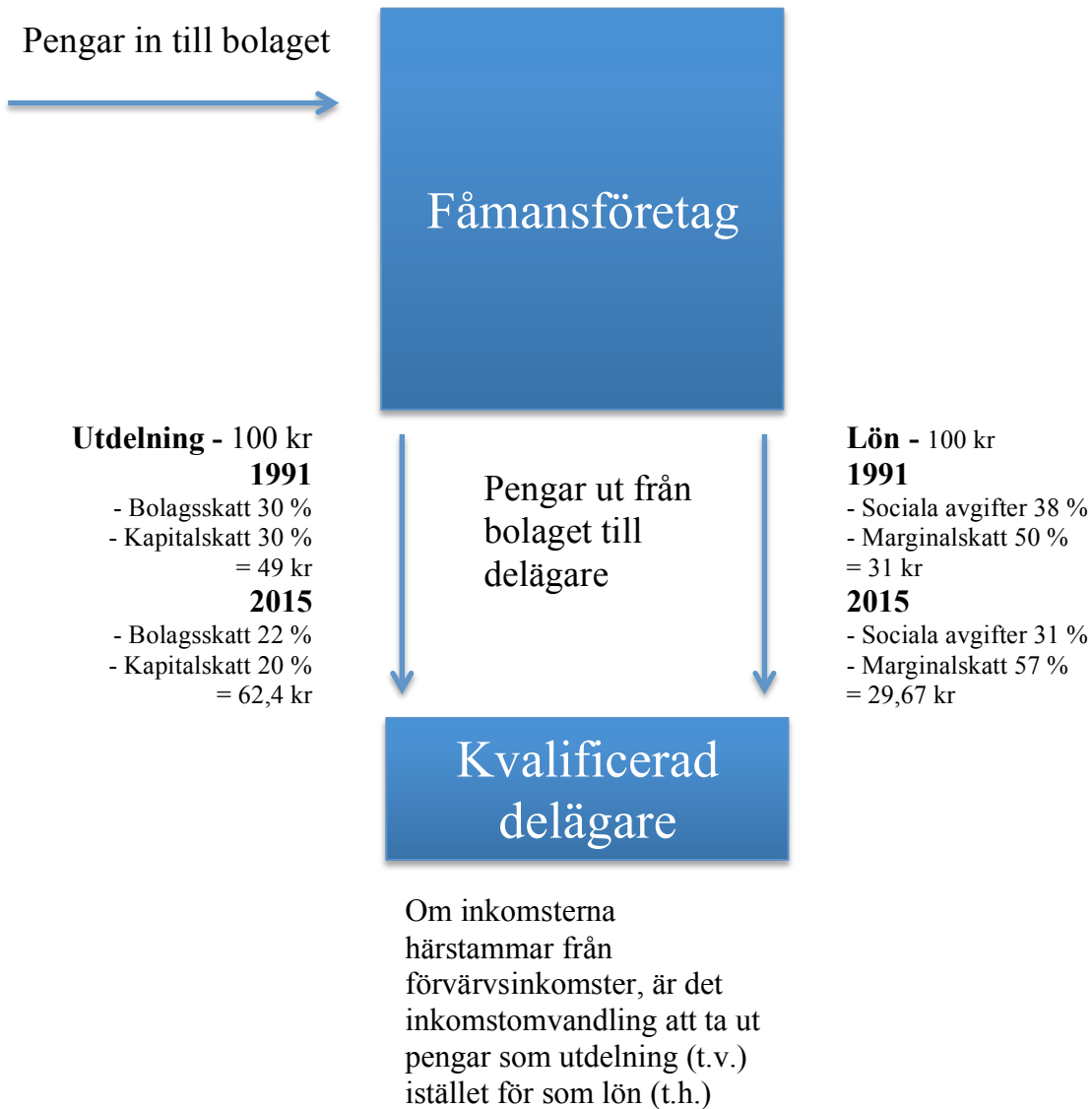
¹⁰² Jfr Tjernberg, Mats, a.a. 2013, s. 5ff.

¹⁰³ Jfr Svensson, Bo, a.a. 2015, s. 12.

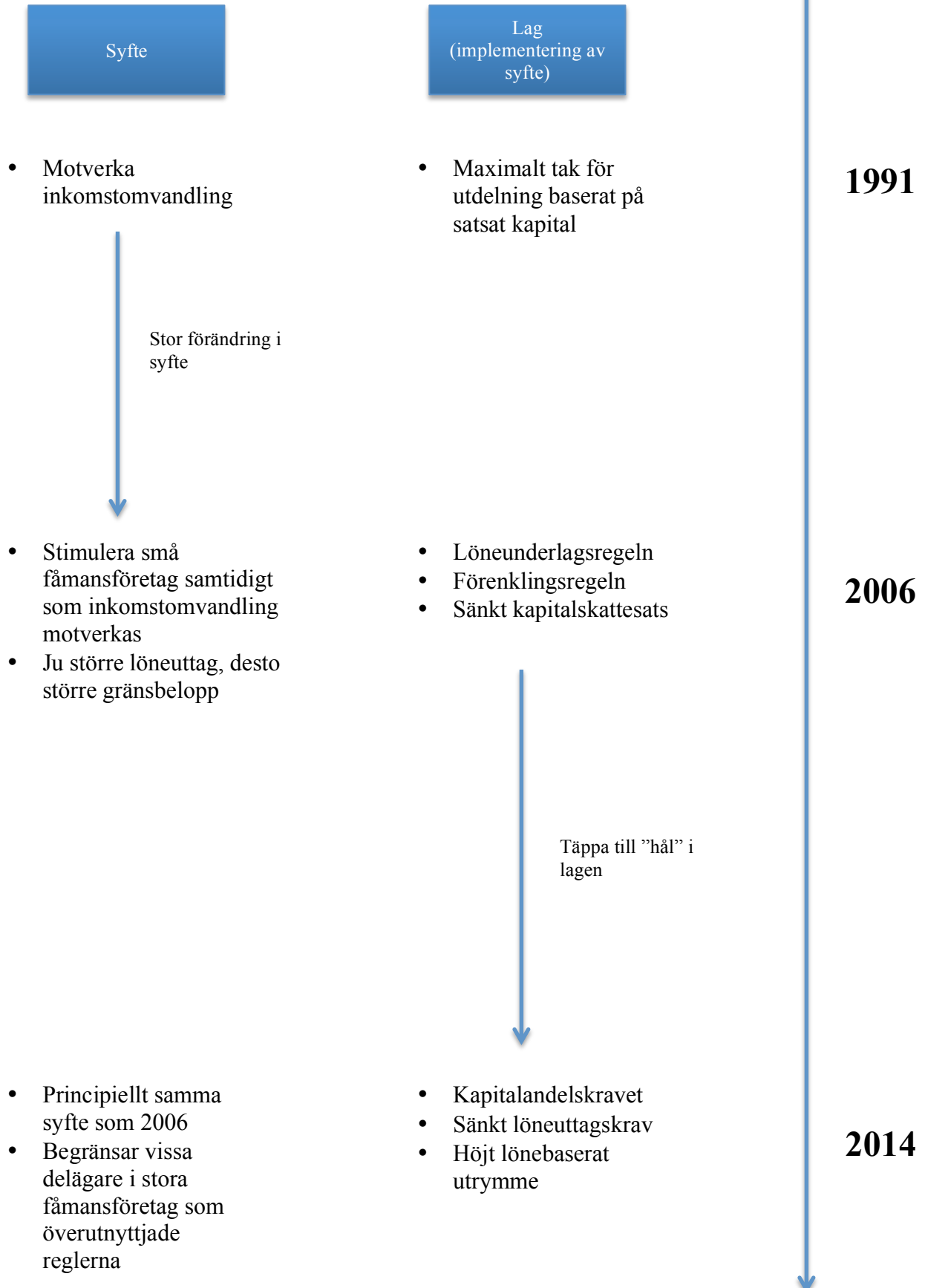
¹⁰⁴ Jfr dir. 2015:2 s. 1 angående fåmansföretagsreglernas funktion.

regeringen kommer frångå det nuvarande syftet att stimulera små fåmansföretag även då detta inte var det ursprungliga syftet 1991. Den lättillämpliga förenklingsregeln är för viktiga för svenska småföretag för att kunna tas bort eller stramas åt. En åtstramning kommer snarare ske på den för stora fåmansföretag generösa löneunderlagsregeln.

Bilaga A

Bilaga B

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Propositioner

Prop. 1989/90:110, *Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning*

Prop. 2005/06:40, *Reformerade beskattningsregler för ägare i fåmansföretag*

Prop. 2013/14:1, *Budgetpropositionen för 2014*

Statens offentliga utredningar

SOU 1989:2, *Beskattning av fåmansföretag – översyn av 1976 års lagstiftning*

SOU 1989:33 del 2, *Reformerad inkomstbeskattning*

SOU 2002:52 del 1, *Beskattning av småföretagare, 3:12-reglerna*

Övrigt offentligt tryck

Bet. 2005/06:SkU10, *Reformerade beskattningsregler för ägare i fåmansföretag*

Dir. 2015:2, *Tilläggsdirektiv till Utredningen om översyn av beskattningen vid ägarskiftet i fåmansföretag*

Litteratur

Böcker

Lodin, Sven-Olof, Lindencrona, Gustaf, Melz, Peter, Silfverberg, Christer & Simon-Almendal, Teresa, *Inkomstskatt – en läro- och handbok i skatterätt*, Del 2, femtonde upplagan, 2015, Studentlitteratur.

Rydin, Urban & Båvall, Bertil, *Beskattning av ägare till fåmansföretag*, tredje upplagan, 2012, Norstedts juridik

Tjernberg, Mats, *Fåmansaktiebolag – en skatterättslig studie av alternativen särreglering och allmän reglering för beskattning av fåmansaktiebolag och dess ägare m.fl.* 1999, Iustus förlag

Tjernberg, Mats, *beskattning av fåmansföretag, 2006*, sjätte upplagan, Thomson Fakta

Artiklar

Grosskopf, Göran, *A6 Beskattning av fåmansföretag*, Skattenytt 2005 s. 292-302

Svensson, Bo, *Tretolv – varifrån och varthän?*, Skattenytt 2015 s. 579-595

Tjernberg, Mats, *Förslaget till förändrade fåmansföretagsregler från 2014*, Skattenytt 2013, häfte 11 s. 750-756